

*Храбров А. О.,
к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри адміністративно-правових
та кримінально-правових дисциплін
Кримського юридичного інституту
НУ «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРИНЦИПИ ПОДАТКОВОГО ПРАВА»

Принцип (від латинського «principium» – першооснова, основа) – 1) вихідне, що не вимагає доказів, положення теорії (те саме, що аксіома або постулат), 2) внутрішнє переконання, незмінна позиція чи правило поведінки (те саме, що максима або заповідь) [5]. Відомо, що право будується на основних засадах, головних векторах, які іменуються принципами. Так, теорія права дає нам розуміння, що є принципами права, під яким розглядаються основні ідеї, керівні положення, що визначають зміст і напрями правового регулювання. З одного боку, вони встановлюють якісь закономірності права, а з іншого – найбільш загальні норми, які діють у всій сфері правового регулювання і поширюються на всіх суб'єктів. Ці норми або прямо сформульовані у законі, або виводяться із загального змісту законів [1, с. 200; 2, с. 75; 3, с. 215]. Ми згодні з наведеним вище, але вважаємо, що принципи права – це закріплені в різних його джерелах або виражені в юридичній практиці загально визнані основоположні ідеї, які відображають рівень пізнання загальних закономірностей права, що слугують для створення та дії системи юридичних норм, а також для безпосереднього врегулювання суспільних відносин за наявності прогалин або суперечок.

За останній період економіко-правова реальність зазнала значних змін. Сьогодні трансформація податкового права зумовлена набранням чинності Податковим кодексом України. Крім того, сьогодні податкове право трансформується із складного інституту фінансового права до підгалузі останнього, яке, як відомо, характеризується

такими особливими рисами: нормативністю правових розпоряджень, обов'язковістю їх виконання, чіткістю розуміння та ін. [6, с. 101]. Питання принципів податкового права, принципів податкової системи, принципів податку та податкового законодавства не є новою для науки фінансового права [7, с. 397–392; 6, с. 101; 8, с. 38–42], але спроби визначити та розкрити сутність поняття «принципи податкового права» не зустрілися нам, тому спробуємо з'ясувати, що входить до змісту вказаної категорії, як ми її розуміємо.

Крім основних загальноправових принципів, для податкового права характерна особлива система принципів. Звичайно, принципи податкового права належать, як справедливо вказує М. П. Кучерявенко, до його основних механізмів та несучих конструкцій [6, с. 101]. Податковому праву як частині системи права взагалі притаманні загальноправові принципи: верховенства права, законності, гуманізму, демократизму, справедливості та ін. [1, с. 200; 2, с. 75; 3, с. 215]. Але у податкового права є суто галузеві принципи, які відображають його специфіку, завдання, розкривають сутність правовідносин, передбачають предмет та метод регулювання, особливості дії норм та ін. Принципи податкового права охоплюють базові положення права, вихідні напрями дії права, основні засади, які визначають зміст усієї його системи, галузі чи інституту та після правового закріплення у нормах податкового законодавства набувають загальноправового та спеціально-правового значення [8, с. 38–42], виступають своєрідним орієнтиром при становленні та розвитку права в цілому. Тому принципи і мають таке загальнометодологічне значення у законотворчій та правозастосовній практиці. Потрібно зазначити, що система принципів права складається з різних, тісно пов'язаних взаємних імперативних вимог, тому вони й становлять поряд з нормами права більш важливі елементи змісту права в цілому [2, с. 76].

Таким чином, принципи податкового права – це вихідні загальноправові та нормативно-правові начала, імперативні вимоги, які зумовлюють загальну та конкретну спрямованість правового регулювання, розвитку та побудови системи суспільних відносин у галузі оподаткування.

На загальних принципах права повинні будуватися спеціальні (галузеві) принципи податкового права в цілому, система оподаткування, окремі його інститути та розвиватися (кодифікуватися) чинне податкове законодавство. Усі принципи податкового права повинні бути притаманними йому та діяти у всіх його інститутах, які становлять систему податкового права, саме на них повинна будуватися

система оподаткування, практика застосування податково-правових норм, усі існуючі податкові процедури. Також потрібно зазначити, що принципи податкового права є більш стабільними конструкціями, є фундацією для ухвалення та застосування конкретних норм.

Так, за однією із загальновідомих класифікацій принципів права за критерієм належності до окремої галузі у податковому праві можна виділити: загальносоціальні, міжнародні, міжгалузеві та спеціальні (галузеві) принципи податкового права. Саме останні, на наш погляд, є принципами, у поєднанні з якими повинні існувати та діяти принципи податкової системи, принципи податку та принципи податкового законодавства. Їх поєднання, взаємодія як у цілому, так і окремо приведе у подальшому до побудови дієвої системи податкового законодавства.

Визначення системи принципів податкового права, проведення класифікації та дослідження видів, указаних правових категорії дасть можливість усім суб'єктам податкових відносин забезпечити реалізацію їх прав та обов'язків. Крім того, дозволить ввести в дію конкретні норми та правила, за допомогою яких будуть проходити подальші процеси систематизації, правозастосування, тлумачення і реалізації податково-правових вимог.

Список використаної літератури

1. Лазарев В. В. Теория государства и права // В. В. Лазарев, С. В. Липень. – М.: Спарк, 2000. – 511 с.
2. Общая теория государства и права. Академический курс: в 3-х т., изд. 2-е, перераб. и доп. / [отв. ред. М. Н. Марченко]. – М.: Зерцало-М, 2002. – Т. 2. – 528 с.
3. Хропанюк В. Н. Теория государства и права: учебное пособие для высших учебных заведений / В. Н. Хропанюк / [под ред. профессора В. Г. Стрекозова]. – М.: Дабахов, Ткачев, Дымов. 1995. – 384 с.
4. Бочаров В. А. Определение / В. А. Бочаров // Новая философская энциклопедия. – М.: Мысль, 2000. – Т. 1–4. – 2659 с.
5. Філософська енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iph.ras.ru/elib/2439.html>.
6. Кучерявенко М. П. Податкове право: [навчальний посібник] / Кучерявенко М. П. – Х.: Легас, 2001. – 584 с.
7. Воронова Л. К. Принципы налоговой системы Украины и их воплощение в налоговой практике / Л. К. Воронова. – К.: Юринком Интер, 2003. – 528 с.
8. Кучерявенко М. Зміст і класифікація принципів у податковому праві / М. П. Кучерявенко // Право України. – 2002. – № 2. – С. 38–42.